

10.Sınıf Felsefe Ünite-2 Felsefe ile Düşünme (Çalışma Kağıdı)

Argüman : Belli kanıtlara dayanarak ortaya çıkarılan yeni bir yargıdır.

Öncül : Sonuç önermesine destek veren önermelere **öncül** denir.

Argümantasyon : Öncüllerden sonuca varma işlemine **argümantasyon** (delillendirme) denir.

Sonuç önermesinin başında o halde, öyleyse gibi ifadeler kullanılır.

Argüman: Bir iddiayı desteklemek için öne sürülen haklı gerekçelere “argüman” denir. Üç tütü argüman vardır.

Analitik argümanlar: Bu argümanlarda tümdengelim veya tümevarım yoluyla sonuca ulaşılır.

Retorik argümanlar: Bu argümanlar ise iddia ve gerekçelendirmelerden oluşur. İnandırıcı ve etkileyici konuşmalardır. Dinleyiciyi ikna etmek için birçok teknikle birlikte sunulmaktadır.

Diyalektik argümanlar: Diyalektik argümanlar, karşılıklı tartışmada kullanılır. Tartışma sırasında her birey kendi görüşünü gerekçelendirmek ve karşındakinin görüşünü çürütmek için kanıtlar kullanır

Önerme: Doğru veya yanlış , bir yargı bildiren cümlelere **önerme** denir. Dilek, istek, soru, emir, dua, ünlem cümleleri önerme dğildir.

Örnek 1: Önermelere 3 tane örnek veriniz.

Bütün insanlar akıllıdır. **Önerme**

Çalışsaydı başarılı olurdu. **Önerme**

Hiç kimse seni görmemiş. **Önerme**

Örnek 2: Önerme olmayan cümlelere örnek veriniz.

Beni dinleyn. **Önerme değil (emir cümlesi)**

Yeter artık! **Önerme değil (ünlem cümlesi)**

Okuduğunu anladın mı? **Önerme değil (soru cümlesi)**

Allahım bizi doğru yola ilet **Önerme değil (dua cümlesi)**

Tümel önerme : Bütün, hep , hepsi, hiçbir, her, herkes gibi niceleyiciler ile ifade edilir. Bu kümenin bütün öznelerini içine alan önermelere **tümel önerme** denir. Tümel olumlu, tümel olumsuz önermeler olabilir.

Bütün niceleyicisi tümel olumlu önermelerde kullanılır tümel olumsuz önermelerde kullanılmaz.

Örnek 3:

Bütün canlılar varlıktır. Tümel olumlu önerme

Hiçbir bitki insan değildir. Tümel olumsuz **önerme**

Tikel Önermeler Bir kümede bulunan öznelerin bir kısmını kapsayan önermelerdir. Bazı, birtakım, kimi gibi niceleyiciler ile ifade edilir.

Bazı insanlar sarışındır. **Tikel olumlu önerme**

Bazı kadınlar sporcu değildir. **Tikel olumsuz önerme**

Tekil Önergeler : Bir kümenin bir tek öznesine işaret eden önermelerdir.

Ali bir insandır. Tekil olumlu önerme

Ali bir öğrenci değildir. Tekil olumsuz önerme

Akıl Yürütme: Doğru kabul edilen yargılara dayanarak, onlardan yeni yargılar çıkarma işlemidir. Üç tür akıl yürütme işlemi vardır. Tümdengelim, tümevarım ve analogi dir.

Tümdengelim en güçlü argümana sahiptir. Analogi ise en zayıf argümana sahiptir.

Tümdengelim (Dedüksiyon) : Aristoteles mantığı da denir Tümel bir önermeden tümel ya da tikel veya tekil önermeler çıkaran bir akıl yürütme yöntemidir. Genelden özele yapılan bir tür akıl yürütme yöntemidir. Matematik, geometri tümdengelim bir bilimdir.

Tümdengelim Formülü

1. Öncül Tüm A'lar B'dir.

2. Öncül x bir A'dır.

Sonuç O hâlde x bir B'dir.

Örnek:

Bütün çiçekler bitkidir. Tümel önerme

Bütün güller çiçektir. Tümel önerme

O halde bütün güller çiçektir. Tümel önerme

Örnek:

Bütün kuşlar kanatlıdır. Tümel önerme

Serçe kuştur. Tekil önerme

O hâlde serçe kanatlıdır. Tekil önerme

Tümevarım (Endüksiyon) : Bir akıl yürütme yöntemi olarak tümevarım özelden genele, parçadan bütüne, giden bir genelleme sürecidir. Fizik bir tümevarım bilimdir.

Örnek:

Metal olan **demir** ısıtılınca genişir. **Tekil önerme**

Metal olan **bakır** ısıtılınca genişir. **Tekil önerme**

Metal olan **kalay** ısıtılınca genişir. **Tekil önerme**

O halde bütün **madenler** ısıtılınca genişir. **Tümel önerme**

Analoji (Analojik Akıl Yürütme): İki farklı nesne veya önerme arasındaki benzerliklere dayanarak çıkarım yapma işlemine denir.

Örnek:

1-- İşsizliğin yaygın olduğu A ve B illerinden büyük kentlere yetişkin nüfus göç etmiştir.

2-- A ilinde kırsal kalkınma hamlesi başladığı için büyük kentlere göç eden yetişkin nüfus tersine göçe başlamıştır.

3-- B ilinde kırsal kalkınma hamlesi başlamıştır.

4-- O hâlde B ilinden büyük kentlere göç eden yetişkin nüfusun da tersine göç etmesi beklenir.

Analoji Formülü:

1. Öncül A ve B x özelliğine sahiptir.

2. Öncül A ayrıca y özelliğine sahiptir.

Sonuç O hâlde B de y özelliğine sahiptir.

Geçerlilik: Argümanların geçerliliği öncüllerin doğru ve tutarlı olmasıyla mümkündür.

Tutarlılık: İki yargının birbiriyle çelişik olmamasına tutarlılık denir. Argümanların yada önermelerin kendi içinde uygun olması , **ÇELİŞKİ İÇERMESİ** dir

GERÇEKLİK : Somut ve soyut gerçeklik olarak iki türdür.

Somut Gerçeklik: İnsan zihninden bağımsız, zaman mekan içinde var olabilen gerçekliklerdir.

Cisimler ısıtılırsa genişir. ☑ Somut gerçeklik

Van gölü ☑ Somut gerçeklik

Ay ☑ Somut gerçeklik

Soyut Gerçeklik: Akılsal ve teorik gerçekliklerdir.

Dikdörtgenin iç açıları toplamı 360 derecedir. ☑ Soyut gerçeklik

5 sayısı ☑ Soyut gerçeklik

Kaf dağı ☑ Soyut gerçeklik

DOĞRULUK: Bir ifadenin gerçekliğe uygun olmasıdır. Bir bilgi yargısıdır. Gerçeğe uygun olan bilgiler **doğru** , uymayanlar ise **yanlış** değer alır.

2 türlü doğruluk vardır. 1—Olgusal Doğruluk(Bilgi Doğrusu) 2—Formel Doğruluk(Mantık Doğrusu)

OLGUSAL DOĞRULUK(BİLGİ DOĞRUSU): Deneye ve gözleme dayanır. Bir yargını gerçeklikle uyuşmasıdır.

Olgusal Doğruluklara Örnekler:

Güneş her gün doğar

Suyu yeterince ısıtırsak kaynar

Kar beyazdır.

FORMEL DOĞRULUK (MANTIK DOĞRUSU) : Düşüncenin kendi içinde çelişmemesi, tutarlı olmasıdır.

Formel Doğruluklara Örnekler:

Üçgenin iç açıları toplamı 180 derecedir.

Bekar insanlar evli değildir,

Üçgenlerin 3 tane kenarı vardır.

Temellendirme : Görüşü destekleyici ifadelerdir. Düşüncenin yada görüşün dayanaklarını gösterme, gerekçelerini ortaya koyma işlemine denir.

Nedensellik: Her şeyin bir nedeni olduğunu savunan ilkedir.

Düşünme: Nesne, olay veya semboller arasında bağ kurma eylemidir. Düşünme dil ile gerçekleşir.

Görüş: İnsanın herhangi bir konu üzerinde inancı, anlayışı ve kavrayışına denir.

DİL: Dil insanların duygu ve düşüncelerini anlatmak, iletişim kurmak amacıyla kullandıkları semboller bütünüdür.

Dil Felsefesi: Felsefenin dil ile ilgilenen alanına denir.

Paradoks: Düşünceler arasında tartışmaya açık, kesin bir yargı içermeyen karşıtlık olarak tanımlanır.

Örnek:

Eski Yunanda Giritli bir filozof "Bütün Giritliler yalancıdır" Der.

Filozof bu sözle doğru mu söylüyor yalan mı bilemeyiz bu çözümsüzlük paradoksa bir örnektir.

Safsata: Hatalı akıl yürütmeler denir.

Safsata Örneği

1. Öncül Ayşe'nin parası varsa tatile gider.

2. Öncül Ayşe tatile gitmedi.

Sonuç O hâlde Ayşe'nin parası yoktur.

B. Aşağıdaki ifadelerde noktalı yerleri verilen kavramlardan uygun olanlarıyla tamamlayınız. Gerekirse kavramlara uygun ekler getirebilirsiniz.

özne, yüklem, bağ -- gerçeklik, doğruluk -- analogi -- tümel, tikel

önerme -- kavram -- felsefi temellendirme -- tümevarım

1. Felsefi görüşler oluşturulurken izlenen akıl yürütme yöntemlerinin belirlenmesi, bunların gerekçelendirilmesi ve bir argümana dönüştürülmesine denir.
2. Her önerme biçimsel olarak, ve oluşan üç ögeyi barındırmak zorundadır.
3. Yargı bildiren cümlelere denir.
4. Bir önermenin niceleyicisi, yargısına konu olan öznelerin hepsini kapsıyorsa bu önerme niceliği bakımından, bazılarını kapsıyorsa önermez.
5. Bilinen bir nesne ya da olmuş bitmiş bir olay veya durum hakkında verilen bir yargının benzer durumlarda da geçerli olabileceğini varsayan akıl yürütme biçimine denir.
6. Nesnelerin zihindeki tasarımlarına denir.
7. Görülen çınar ağacı, çınar ağacının yüz yaşında olduğunu iddia etmek ise kavramıyla açıklanır.
8. Tek tek olaylardan hareket ederek genel yargılara ulaşmada kullanılan yöntem yöntemidir.

C. Aşağıdaki ifadeler doğru ise ifadelerin başındaki kutucuklara "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. Önermeler felsefi bir argümanın kanıtlanması için kullanılan yargılardır.
5. "Her bilim insanı doğru bilgiyi arayandır." önermesi tümel olumlu bir önermez.
3. Genelden özele ya da tümelden tikele doğru yapılan akıl yürütme biçimine tümevarım denir.
2. Argümanlar doğruluğu apaçık belirli olan yargılardır.
4. Doğru bilgi, objesine uygun olan bilgidir.

Ç. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Bütün felsefi metinlerde dil ustaca kullanılmıştır.
- Yukarıdaki önermenin çelişik önermesi aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Bütün felsefi metinlerde dil ustaca kullanılmamıştır.
 - B) Bazı felsefi metinlerde dil ustaca kullanılmıştır.
 - C) Bütün felsefi metinlerde dil ustaca kullanılmış değildir.

D) Bazı felsefi metinlerde dil ustaca kullanılmış değildir.

E) Bazı felsefi metinlerde dil ustaca kullanılmamıştır.

2. Aşağıdaki önermelerden hangisi felsefi akıl yürütmeler ile doğruluğu temellendirilebilir bir önermedir?

A) Mars gezegeninde su vardır.

B) Her omurgalı canlı iskelet yapısına sahiptir.

C) Erdem, seçimlerin hep iyiden yana olmasıdır.

D) Bütün buz kütleleri suda yüzer.

E) Bazı kuşlar uçucu değildir.

3. Aşağıdakilerden hangisi önermedir?

A) Lütfen yardım edin.

B) Allah'ım beni affet.

C) Çabuk gel.

D) İstanbul çok güzel değil mi?

E) Kar beyazdır.

4. Aşağıdakilerden hangisi daha çok mantık ve matematiğin kullandığı akıl yürütme biçimidir?

A) Tümevarım B) Analoji C) Argüman

D) Önerme E) Tümdengelim

5. Bir akıl yürütmeye veri durumunda olan öncül önermelerin birbiri ile çelişmemesini, birbirini desteklemesini belirten kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Doğruluk B) Gerçeklik C) Uzlaşım

D) Tutarlılık E) Geçerlilik

6. Çinko metali ısıtılınca genişlemiştir.

Bakır metali ısıtılınca genişlemiştir.

Demir metali ısıtılınca genişlemiştir.

O hâlde bütün metaller ısıtılınca genişler.

Bu akıl yürütme için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Üç öncül önerme ve bir sonuç önermeden oluşmuştur.

B) Sonuç öncüllerden zorunlu olarak çıkmamaktadır.

C) Önermeler birlikte doğrudur.

D) Az sayıda metal sınıdığı için sonuç geçersizdir.

E) Tümevarım yöntemiyle elde edilmiştir.